

**CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII
AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ**

București, Piața Valter Măcăineanu nr. 1-3, et. 2, tel/fax. +40-21-3126578, e-mail: cncd@cncd.org.ro

**HOTĂRÂREA NR. 342
Din 23.06.2009**

Dosar nr.: 136/2009

Petiția nr.: 3450/26.03.2009

Petent: G V

Reclamat: I I

Obiect: declarații ale părții reclamate cu referire la handicap

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

I.1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petententei

I.1.1. G V , cu domiciliul în

I.2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamatei

I.2.1. I I cu domiciliul de corespondență la Partidul Social Democrat
cu sediul în Șos. Kiseleff, nr. 10, sector 1, București

II. Obiectul sesizării

2.1. Petentul sesizează declarațiile părții reclamate cu referire la handicap

III. Descrierea presupusei fapte de discriminare

3.1. Petentul susține că dl. I I a făcut declarații cu caracter discriminatoriu referitoare la persoanele cu handicap. Astfel, se arată că președintele de onoare al PSD a declarat : „Nu mă interesează C G , ar fi o greșeală să apelăm la străinași și mercenari, avem un partid, deci ăsta e un partid de handicapați, de nepricepuți, ca să apeleze la cine?”

IV. Procedura de citare

4.1. Urmare sesizării înregistrate sub nr. 3450 din 26.03.2009, Colegiul Director a solicitat punctul de vedere cu privire la obiectul plângerii, domnului I I

4.2. În temeiul art. 20, alin.4 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura de citare a părților.

4.3. Prin adresa nr. 4366 din 24.04.2009 a fost citat petentul. Prin adresa nr. 4371 din 24.04.2009 a fost citat domnul I I Părțile au fost citate pentru termenul stabilit de Consiliu, la data de 26.05.2009. La termen părțile nu s-au prezentat.

4.4. Prin adresa nr. 4275 din 21.04.2009, petentul a transmis completări, precum și înregistrare audio-video pe suport CD.

4.5. Colegiul a acordat termen pentru depunere de concluzii scrise la data de 12.06.2009. Părțile nu au depus concluzii.

V. Susținerile părților

Susținerile petentului

5.1.1. Pe fond, petentul arată că în data de 16.03.2009, la ediția de la orele 21,00 a știrilor de pe Antena 3, comentând intenția unor membri ai conducerii PSD de a-l coopta în activitatea partidului pe C G , domnul I I a declarat următoare : „Nu mă interesează C G ar fi o greșeală să apelăm la străinași și mercenari, avem un partid, deci ăsta e un partid de handicapați, de nepricepuți, ca să apeleze la cine? Se poate așa ceva? Eu cred că partidul ăsta are forța lui, militanții lui să facă această treabă, nu să apeleze la fitecine”.

5.1.2. Petentul consideră că aceste afirmații ale domnului Ion Iliescu intră sub incidența O.G. 137/2000, republicată, art. 2 alin. 4, declarația făcută fiind un comportament activ, care prin efectele pe care le generează, defavorizează nejustificat și/sau supune unui tratament injust sau degradant persoanele cu handicap, inclusiv pe petent față de restul cetățenilor țării.

5.1.3. Petentul arată că nu este niciun secret faptul că în România cuvântul “handicapat”, care conform legilor reprezintă o anumită categorie de cetățeni ai țării, a căpătat și un conținut peiorativ. “Handicapatule!” se folosește deseori ca sinonim al cuvintelor: boule, tâmpitule, nepriceputule, neîndemânaticule etc.

5.1.4. Petentul susține că scopul petiției sale nu este condamnarea domnului I I , ci ca prin hotărârea CNCD, luată pe baza analizei cazului concret invocat, să se facă constatarea existenței fenomenului de utilizare a termenului handicapat, să fie descurajată folosirea unor astfel de comparații, mai ales de persoane publice și în mijloace mass-media. În felul acesta se va face un pas spre nediscriminarea persoanelor cu handicap.

Susținerile reclamatului

5.2.1. Domnul I I nu a transmis un punct de vedere scris cu privire la petiția formulată.

VI. Motivele de fapt și de drept

6.1. Colegiul director reține că în cazul de față ne raportăm la libertatea de exprimare și corelativ la dreptul de a nu fi supus discriminării. Este dincolo de orice dubiu, că dreptul de a nu fi supus discriminării constituie unul dintre drepturile fundamentale într-o societate democratică, dreptul la egalitate constituind un drept cu aplicare imediată și nu progresivă având în vedere că discriminarea în sine este un afront adus demnității umane. Tratatul discriminatoriu are de cele mai multe ori ca scop sau ca efect umilirea, degradarea sau interferența cu demnitatea persoanei discriminate, în mod particular, dacă acest tratament se manifestă în public. Tratănd pe cineva mai puțin favorabil datorită unor criterii inerente sugerează în primul rând dispreț sau lipsă de respect față de personalitatea sa.

6.2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, prevede în Art.10 că: "orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare" și precizează în mod expres limitele acestui drept în aliniatul 2 al aceluiași articol: "exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei) ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora."

6.3. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că **"libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale. Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, Libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [de opinia publică] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică."** (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K., De Haes și Gijels vs. Belgia, Dalban vs. România).

6.4. În aceeași ordine de idei, Curtea Europeană afirmă că "limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obisnuiți. Spre deosebire de cei din urmă, **politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și constient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă atât**

din partea ziariștilor cât și a marelui public și, în consecință, trebuie să dovedească un **grad mai mare de toleranță**, îndeosebi atunci când ei înșiși fac afirmații publice susceptibile de a fi criticate. Politicianul este și el îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când acționează în calitate oficială, dar cerința acestei protecții trebuie cântărită **în raport cu interesul dezbaterii libere a chestiunilor politice**.”(Hotărârea Curții Europene în cauza Oberschlick vs. Austria, para. 59).

6.5. Instanța europeană a decis că, astfel cum apare consacrată de art.10, **libertatea de expresie este însoțită de excepții care impun o interpretare restrictivă iar nevoia de a opera restrângeri ale acestei valori fundamentale a unei societăți democratice trebuie să fie stabilită în mod convingător**. (Hotărârea Curții Europene în cauza Observer et Guardian c/Royaume-Uni, parag.59, cauza Sunday Times c/Royaume-Uni, parag.50, cauza Thorgeir Thorgeirson c/Islande, parag.63).

6.6. Pe de altă parte, în contextul dreptului de a nu fi spus discriminării și sub acest din urmă aspect, corelativ unui tratament injust, ostil, umilitor sau degradant, trebuie reținut elementul de apreciere al criteriului de la care un comportament reprobabil are a fi calificat ca ostil, injust până la tratament degradant, astfel cum au statuat instanțele de contencios european, fosta Comisie pentru Drepturile Omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Acest **element de apreciere este unul variabil, în funcție de circumstanțele cauzei și de efectele aplicării lui, în raport cu sexul, vârsta, starea de sănătate a victimei și alte asemenea elemente referitoare la situația victimei**. După cum a spus fosta Comisie, expresia „tratamente degradante” are în vedere atingeri grave ale demnității umane, astfel ca o măsură care este de natură să coboare statutul social al unei persoane, situația sau reputației ei poate fi considerată a constitui un asemenea tratament, dacă ea atinge „un anumit grad de gravitate”.(Comisia Europeană pentru Drepturile Omului, 14 decembrie 1973, Asiatiques d’Afrique Orientale c. Royaume-Uni, DR nr.78-B, p.55; a se vedea, printre altele, Irlanda împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, Decizia din 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25, pag. 65, paragraful 162).

6.7. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, tratamentul a fost calificat ca fiind "degradant" întrucât a cauzat victimelor sentimente de teama, de neliniște și de inferioritate, de natură a le umili și a le injosi (a se vedea, în acest sens, Kudla împotriva Poloniei [MC], Cererea nr. 30.210/96, paragraful 92, ECHR 2000-XI). Pentru a decide dacă un anumit tratament este sau nu degradant în sensul art. 3 al Convenției, Curtea examinează dacă scopul aplicării lui este acela de a umili sau injosi victima și dacă, prin efectele produse, a fost adusă o atingere personalității acesteia, într-o manieră incompatibilă cu art. 3 (a se vedea, în acest sens, Raninen împotriva Finlandei, Decizia din 16 decembrie 1997, Reports 1997-VIII, pag. 2.821-22, paragraful 55). Cu toate acestea, absența unui asemenea scop nu ar putea exclude într-o manieră definitivă constatarea unei încălcări a art. 3 (a se vedea, în acest sens, Peers împotriva Greciei, Cererea nr. 28.524/95, paragraful 74, CEDO 2001-III).

6.8. Raportându-ne la obiectul petiției supus dezbaterii Colegiului Director, **trebuie analizat dacă declarațiile reclamatului constituie un comportament**

care prin latura sa de discurs public **este de natură a se încadra în limitele dreptului la libertate de exprimare corelativ obligatiei de a nu discrimina**, astfel cum este reglementată discriminarea în art. 2 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, și subsecvent un comportament care are ca scop sau vizează atingerea deminității sau crearea unei atmosfere intimidante, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, în sensul art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată.

6.9. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, legat de articolul 14 privind interzicerea discriminării, a apreciat că **diferența de tratament devine discriminare, în sensul articolului 14 din Convenție, atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă**. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă. Astfel, Curtea a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate. (vezi CEDH, 18 februarie 1991, Fredin c/Suede, parag.60, 23 iunie 1993, Hoffman c/Autriche, parag.31, 28 septembrie 1995, Spadea et Scalabrino c/Italia, 22 octombrie 1996 Stubbings et autres c/Royaume-Uni, parag.75

6.10. Pentru a ne situa în domeniul de aplicare al art.2, alin.1 al O.G. nr.137/2000 **deosebirea, excluderea, restricția sau preferința trebuie să aibă la bază unul dintre criteriile prevăzute de către art. 2, alin. 1, și trebuie să se refere la persoane aflate în situații comparabile dar care sunt tratate în mod diferit datorită apartenenței lor la una dintre categoriile prevăzute în textul de lege menționat anterior**. Așa cum reiese din motivația invocată mai devreme pentru a ne găsi în situația unei fapte de discriminare **trebuie să avem două situații comparabile la care tratamentul aplicat să fi fost diferit**.

6.11. Analizând afirmațiile imputate de petent și redate în mass-media, Colegiul observă că acestea vizează opinii în mod exclusiv situate în domeniul de interes politic, în legătură cu situația particulară a unei persoane despre care partea reclamată își exprimă poziția corelativ poziției partidului din care face parte. În acest context, Colegiul observă că într-adevăr se face o trimitere explicită la termenul de „handicapat” prin referire la rolul și capacitatea partidului, la forța și militanții acestuia.

6.12. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fundamentat necesitatea protejării libertății de exprimare în primul rând pe valoarea pe care acesta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice. De aici decurge poziția privilegiată acordată liberei discutări a chestiunilor de interes general, și în particular libertății presei, atunci când aceasta intră în conflict cu alte valori pe care statul le poate în mod legitim apăra. În acest sens, atunci când este pusă în discuție libertatea discursului „politic”

înțeles în sensul cel mai larg, marja de apreciere a autorităților este foarte redusă.

6.13. În reținerea acestei marje de apreciere a autorităților cu privire la libertatea de exprimare sunt luate în considerare și elemente legate de calitatea specifică pe care o poate avea autorul discursului (ziarist, politician membru al opoziției, funcționar public etc) sau persoana lezată (politician, funcționar public, magistrat, persoană privată etc.) precum și mijlocul prin care a fost difuzat mesajul (presa scrisă, televiziune, radio etc.). Astfel în cazul autorului, care este ziarist sau politician membru al opoziției și care își exprimă ideile și opiniile cu privire la aspecte politice, politicieni, funcționari publici etc, marja de apreciere este restrânsă iar protecția libertății de exprimare este maximă. În cazul autorului, funcționar public sau persoană privată care își exprimă opinia sau ideile cu privire la aspecte ce privesc o altă persoană privată, marja de apreciere este întinsă și protecția libertății de exprimare este restrânsă.

6.14. De altfel, subiectul de interes public a fost definit în jurisprudența de contencios european drept orice „**chestiune care afectează viața comunității**” (CEDO, cauza Lingens vs. Austria). Interesul public nu se rezumă la chestiunile politice, ci le include și pe cele sociale sau de alt gen care privesc comunitatea. „Nu există nici un precedent juridic pentru a distinge...între discuția politică și discuția asupra altor subiecte de interes public”(Decizia CEDO, cauza Thorgeirson vs. Islanda, Decizia CEDO, cauza Observer și Guardian vs. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord). Or, din acest punct de vedere, în speța de față, ne situăm în câmpul liberei discutări a chestiunilor de interes general, care vizează manifestări cu caracter politic din viața comunității. Desigur, nu se poate ignora calitatea autorului, natura mesajului care face obiectul analizei, indisolubil legat de viața politică, și contextul în care este afirmat, natura de poziție în raport de statutul politic al unui partid corelativ poziției politice a unei persoane fizice. Însă, în același timp, nu trebuie înlăturat caracterul afirmațiilor, în speța judecătăi de valoare, ce reprezintă în fond, o opinie circumscrisă libertății de exprimare.

6.15. Din acest punct de vedere, se poate reține că prin natura lor, afirmațiile deduse analizei Colegiului sunt judecătăi de valoare și nu afirmări ale unor fapte. În acest sens, astfel cum subliniază Curtea Europeană a Drepturilor Omului, este foarte importantă distincția între afirmarea unor fapte și cea a unor judecătăi de valoare. Potrivit Curții Europene “existența faptelor poate fi demonstrată, în timp ce adevărul judecăților de valoare nu este susceptibil a fi dovedit” (vezi Decizia CEDO în cauza Lingens vs. Austria, 1986) Adevărul judecăților de valoare nu este neapărat relevant, astfel încât, libertatea de exprimare și protecția oferită de art.10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului acoperă o arie întinsă de forme de manifestare. Pornind de la această premisă, trebuie luat act de faptul că libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [de opinia publică] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.” (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian

vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgeirson vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K., De Haes și Gijels vs. Belgia, Dalban vs. România).

6.16. Revenind la definiția discriminării astfel cum este reglementată în art.2 al O.G. nr.137/2000 cu modificările și completările ulterioare, reținem că subsecvent, tratamentul diferențiat trebuie să urmărească sau să aibă ca efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice. În acest sens, nu se poate reține întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute în art.2, declarațiile reclamatului, raportat la contextul afirmațiilor neatingând un nivel de natură a crea un cadru de intimidare, ostil, degradant sau ofensator. Or, este extrem de dificil a stabili că scopul declarațiilor redactate în presă a fost acela de a umili sau înjosi persoanele cu dizabilități, ori de a aduce atingere personalității acestora, într-o manieră incompatibilă cu art. 2 din O.G. nr. 137/2000, republicată, de natură a coborî statutul social al persoanelor vizate sau al reputației acestora cauzând sentimente de inferioritate, de umilință sau de înjosire, în sensul prevederilor art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată.

6.17. Este adevărat că art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că: "orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare" și în același timp precizează în mod expres limitele acestui drept în aliniatul 2 al aceluiași articol: "exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei) ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora." Este evident, că dintre toate drepturile și libertățile garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de Protocoalele sale adiționale, numai cu privire la libertatea de exprimare art.10 parag.1 dispune că exercitarea ei comportă îndatoriri și responsabilități. De asemenea, garantarea opiniilor în confruntarea politică nu poate fi privită ca un privilegiu, astfel încât nu se poate legaliza un abuz. De aceea, iresponsabilitatea juridică pentru opiniile exprimate nu exclude răspunderea disciplinară, politică, civilă, sau penală, după caz, pentru săvârșirea unor fapte ce exced exercitiului dreptului la libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei.

6.18. Pe de altă parte, Colegiul Director apreciază că utilizarea sintagmei „handicapați” în contextul afirmațiilor deduse analizei, poate fi interpretată în sens larg, ceea ce în contextul dat, a permis reținerea unei prezumții de tratament diferit, din punctul de vedere al petentului. Astfel de interpretări, trebuie să fie circumscrise bunei-credințe (bona fides praesumitur) însă în același timp, persoanele fizice, indiferent de statutul de persoană publică sau privată, trebuie să manifeste exigență și preocupare față de modul în care acestea prezintă sau exprimă aprecieri, concluzii sau afirmații publice, având în vedere principiul nediscriminării și al oportunității de șanse egale.

6.19. Modul în care sunt comunicate informații către publicul larg trebuie să aibă în vedere respectarea demnității personale, indiferent de rasă, naționalitate

etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate sau orice alt criteriu. Or, în anumite circumstanțe, categoriile de persoane expuse fenomenului discriminării pot fi dezavantajate prin conotația negativă asociată unor sintagme, cum este și cazul termenului de „handicapat”. Deși, în România, termenul generic de handicap este utilizat atât în legea fundamentală cât și în legea care privește protecția juridică a categoriei persoanelor cu handicap, acesta poate primi un inteles peiorativ, în anumite împrejurări, de natură a aduce atingere demnității. Din acest motiv, în Uniunea Europeană este utilizat cu precădere termenul generic de „dizabilitate”.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, **cu unanimitate de voturi** ale membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. nu pot fi reținute fapte care intră sub incidența Ordonanței de Guvern nr.137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și aprobările ulterioare, republicată;
2. clasarea dosarului;
3. se va răspunde petentei în sensul celor hotărâte;
4. o copie a hotărârii se va transmite părților: G V , cu domiciliul în ; I I cu domiciliul de corespondență la Partidul Social Democrat cu sediul în șos. Kiseleff, nr. 10, sector 1, București.

VII. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VIII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședință

ASZTALOS CSABA FERENC – Președinte

GERGELY DEZIDERIU – Membru

HALLER ISTVAN – Membru

GHEORGHE IONIȚĂ – Membru

PANFILE ANAMARIA – Membru

TRUINEA PAULA ROXANA – Membru

VASILE ANA MONICA - Membru

Data redactării 01.07.2009

Red. D.G., Tehnored. A.P., 3 exemp.

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **OG 137/2000** privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și **Legii 554/2004** a contenciosului administrativ, constituie de drept titlu executoriu.

